

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 1Sak/4/2023
Identifikačné číslo spisu: 7023200070
Dátum vydania rozhodnutia: 27. marca 2023
Meno a priezvisko: JUDr.,PhD.,LL.M Jana Hatalová
Funkcia: predsedníčka senátu
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2023:7023200070.1

ROZSUDOK

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky ako kasačný súd v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Hatalovej, PhD. (sudca spravodajca) a členov senátu JUDr. Mariána Fečíka a JUDr. Kataríny Cangárovej, PhD., LL.M, v právnej veci sťažovateľa (pôv. žalobcu): B. T., nar. XX.XX.XXXX, štát. príslušnosť: Irán, trvale bytom R., P., bez CD, toho času umiestnený v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce, Bitúnková 14, Sečovce, právne zastúpený: Centrum právnej pomoci, Kancelária Košice, so sídlom Murgašová 3, 040 01 Košice, proti žalovanému: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Prezídium Policajného zboru, Úrad hraničnej a cudzineckej polície, Riaditeľstvo hraničnej a cudzineckej polície Sobrance, Oddelenie hraničnej kontroly Policajného zboru Vyšné Nemecké, Vyšné Nemecké 124, Krčava, v konaní o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach č.k. 6Sa/4/2023-27 z 09.02.2023 o správnej žalobe vo veci nariadenia prepustenia zo zaistenia, takto

r o z h o d o l :

I. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky m e n í rozsudok Krajského súdu v Košiciach č.k. 6Sa/4/2023-27 z 09.02.2023 tak, že n a r i a d' u j e, aby bol sťažovateľ: B. T., nar. XX.XX.XXXX, štátna príslušnosť Irán, bez CD, toho času umiestnený v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce, Bitúnková 14, Sečovce, bezodkladne prepustený zo zaistenia.

II. Sťažovateľovi priznáva právo na náhradu trov kasačného konania a trov konania na krajskom súde.

O d ô v o d n e n i e

I.
Pribeh a výsledky administratívneho konania

1. Žalovaný rozhodnutím č. PPZ-HCP-SO17-19-008/2022-ZAV zo dňa 25.12.2022 zaistil žalobcu dňa 25.12.2022 podľa § 88 ods. 1 písmeno b) zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o pobyte cudzincov“) na účel administratívneho vyhostenia; podľa § 88 odsek 4 zákona o pobyte cudzincov stanovil dĺžku doby zaistenia žalobcu na čas nevyhnutne potrebný, najviac do 25.04.2023 a žalobcu podľa § 88 ods. 5 zákona o pobyte cudzincov umiestnil v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov.

2. Žalovaný v odôvodnení rozhodnutia o zaistení citoval čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 8 ods. 1 a ods. 2 a § 88 ods. 1 písm. b) § 88 ods. 4, § 88 ods. 5 zákona o pobyte cudzincov. Žalovaný konštatoval, že práva žalobcu podľa Dohovoru neboli porušené. Osobná sloboda môže byť obmedzená za účelom administratívneho vyhostenia. Osobná prítomnosť žalobcu je potrebná pre účely vykonania pohovoru a záver o tom, či bude žalobcovi poskytnutý náhradný cestovný doklad potrebný pre jeho administratívne vyhostenie. Pre jeho realizovanie je potrebná eskorta žalobcu na zastupiteľský úrad krajiny, z ktorej pochádza, čo bude trvať dlhší čas. Žalovaný odkázal na Smernicu Európskeho parlamentu a Rady č. 2008/115/ zo dňa 16. decembra 2008 a uviedol, že zo strany žalobcu existuje riziko úteku a pre účely vybavenia výkonu administratívneho vyhostenia je jeho osobná prítomnosť nevyhnutná.

3. Žalovaný tiež uviedol, že bude prehodnocovať podľa § 90 ods. 1 písm. d) zákona o pobyte cudzincov všetky nové skutočnosti na záver o ďalšej potrebe jeho zaistenia. K alternatívam zaistenia žalovaný uviedol, že tie voči žalobcovi nebolo možné využiť. Žalovaný vychádzal z vyjadrenia žalobcu, ktorý uviedol že nemá finančné prostriedky a na území Slovenskej republiky nemá žiadnu blízku osobu.

4. Pokiaľ ide o dĺžku doby zaistenia podľa § 88 ods. 4 zákona o pobyte cudzincov, žalovaný uviedol, že doba zaistenia sa odvíja od nevyhnutnosti zabezpečiť proces administratívneho vyhostenia žalobcu, ktorý nedisponuje cestovným pasom. Ďalej žalovaný uviedol aké úkony sú potrebné pre zistenie a zaistenie cestovného dokladu žalobcu prostredníctvom ďalšej krajiny. K dopadu preskúmaného rozhodnutia na súkromný a rodinný život žalobcu, žalovaný zhrnul, že žalobca nemá rodinných príslušníkov a blízke osoby na území Slovenskej republiky a ani členských štátov, čím nedôjde k porušeniu práva žalobcu na rodinný a súkromný život.

II.

Konanie na krajskom súde

5. Žalobca v žalobe podanej na Krajský súd v Košiciach (ďalej aj „krajský súd“) podľa § 221 ods. 2 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (S.s.p.) žiadal o nariadenie prepustenia žalobcu zo zaistenia.

6. V správnej žalobe namietal najmä, že rozhodnutie o zaistení je formalistické, absentuje v ňom úvaha žalovaného. Poukázal na svoju účasť na protivládnych protestoch v Iráne, jeho administratívne vyhostenie do krajiny pôvodu tak nie je možné, a preto svoje zaistenie pre účely administratívneho vyhostenia považuje za neúčelné. Namietal nedostatočné zistenie skutkového stavu a skutočnosť, že žalovaný sa bezpečnostnou situáciou v Iráne vôbec nezaoberal. Žalobca poukázal na viacero mediálnych správ, ktoré svedčia o popravovaní účastníkov protivládnych protestov v Iráne. Rozhodnutie žalovaného o zaistení je nedostatočne odôvodnené a nepreskúmateľné.

7. Krajský súd v konaní podľa § 221 a nasl. S.s.p. preskúmal napadnuté rozhodnutie žalovaného zo dňa 25.12.2022 o zaistení žalobcu podľa § 88 ods. 1 písm. b) zákona o pobyte cudzincov, oboznámil sa s obsahom administratívneho spisu žalovaného podľa § 226 ods. 1 písm. d) S.s.p., ako aj procesným postupom podľa § 134 ods. 2 písm. e) a § 206 ods. 3, 4 a 6 S.s.p. na pojednávaní konanom dňa 09.02.2023 postupom podľa § 229 S.s.p. zamietol žalobu ako nedôvodnú.

8. Krajský súd v odôvodnení napadnutého rozsudku uviedol, že v aplikačnom postupe žalovaného pri rozhodovaní o zaistení žalobcu nezistil nedostatočne zistený skutkový stav veci, odklon od ustálenej rozhodovacej praxe, ani nedostatky právneho posúdenia v merite veci.

9. Námiетка žalobcu spočívajúca v nesprávnom postupe žalovaného, ktorý nezisťoval aktuálnu bezpečnostnú situáciu v Iráne nie je podľa krajského súdu na mieste, pretože žalovaný nevyhostil žalobcu do Iránu. V právoplatnom a vykonateľnom rozhodnutí žalovaného o administratívnom vyhostení žalobcu a o uložení zákazu vstupu č. PPZ-HCP-SO17-17-012/2022-ZAV zo dňa 25.12.2022, ktoré bolo podkladom na vydanie napadnutého rozhodnutia žalovaného o zaistení žalobcu, nebola určená konkrétna krajina, do ktorej má byť žalobca vyhostený, čo zákonodarca v § 77 ods. 1 zákona o pobyte cudzincov pripúšťa.

10. Podľa krajského súdu bude v správnom konaní vydané nové rozhodnutie o administratívnom vyhostení s určením konkrétnej krajiny vyhostenia, a teda otázkou, či je krajina, do ktorej má byť žalobca vyhostený bezpečná, sa bude zaoberať orgán, ktorý je zodpovedný za výkon vyhostenia.

11. Žalobca, potvrdil, že neprejavil úmysel požiadať o udelenie azylu na území SR a taktiež nežiadal o vyzoznenie zastupiteľského úradu domovskej krajiny rovnako neprejavil úmysel ani požiadať o medzinárodnú ochranu. Priznáva, že prechádzal viacerými krajinami bez oprávnenia na pobyt v tej ktorej krajine. Z jeho vyjadrení jednoznačne vyplýva, že z domovskej krajiny mal úmysel cestovať za lepším životom. V Slovenskej republike nemá žiadnu rodinu ani žiadne iné väzby. Dlhodobo cestoval nelegálne, bez preukázania zdravotného poistenia. Zo zdravotného hľadiska nebol vyšetrený na chorobu, ktorá môže ohroziť verejné zdravie. Ide o neznámu osobu, nelegálneho migranta so snahou dostať sa do západnej Európy. Nemá žiadny platný cestovný doklad, a jeho identita nebola úradne, štátom za ktorého občana sa považuje, potvrdená. Neznáma osoba, osoba bez dostatočných finančných prostriedkov, osoba dlhodobo cestujúca, zdravotne nevyšetrená predstavuje aj v prípade žalobcu základ pre oprávnený predpoklad rizika jeho úteku, oprávnený predpoklad, že bude iným spôsobom mariť alebo sťažovať výkon rozhodnutia o vyhostení, najmä preto, že jeho totožnosť nemožno ihneď zistiť, a preto ohrozuje aj bezpečnosť štátu, verejný poriadok a verejné zdravie.

12. Krajský súd ďalej zdôraznil, že žalobca nedisponuje cestovným dokladom a nepredložil žiaden dôkaz o tom, že je štátnym príslušníkom Iránu. Vo vzťahu k žalobcovi je preto potrebné overiť jeho totožnosť a štátnu príslušnosť a vykonať potrebné lustrácie. Je potrebné preveriť skutočnosť, či žalobca nepredstavuje hrozbu pre bezpečnosť štátu a či sa nenachádza v zozname na odopretie vstupu. Podľa krajského súdu môže cudzinec uvádzať krajinu pôvodu zámerne takú, kde nie je možný jeho návrat, alebo zatajovať totožnosť z dôvodu hrozby pre bezpečnosť štátu. Preto správny orgán „len“ na základe jeho vyjadrenia nemôže dôjsť k jednoznačnej totožnosti a štátnej príslušnosti žalobcu.

III.

Konanie na kasačnom súde

13. Proti rozsudku krajského súdu, uvedenému v záhlaví tohto rozhodnutia, podal sťažovateľ (žalobca) v zákonnej lehote kasačnú sťažnosť z dôvodov uvedených v § 440 ods. 1 písm. g) a h) S.s.p., t.j. krajský súd rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci a odklonil sa od ustálenej rozhodovacej praxe kasačného súdu.

14. Sťažovateľ trvá na tom, že jeho držanie v zaistení je formálne. Poukázal na bezpečnostnú situáciu v Iráne, ktorú preukázal referenciami na správy o situácii v krajine, jeho vyhostenie do krajiny pôvodu nie je prípustné pre rozpor s čl. 3 Dohovoru. Ďalej namietal, že vyhostenie nie je možné ani do tranzitných krajín, ktoré neprijímajú cudzincov, pokiaľ na ich území nemali udelený pobyt, nežiadali tam o azyl a nie je možné preukázať tranzit ich územím. Readmisiu na územie Ukrajiny nie je možné realizovať z dôvodu pretrvávajúceho vojnového stavu. Je zrejmé, že v prípade sťažovateľa neexistuje krajina, do ktorej bude možné vykonať rozhodnutie o vyhostení. Krajský súd vec nesprávne právne posúdil, keď sa stotožnil s postupom žalovaného a obmedzením osobnej slobody sťažovateľa.

15. Sťažovateľ poukázal, že limitom zaistenia je naplnenie jeho účelu, a to realnosť vyhostenia a vyhostiteľnosť cudzinca. Správne orgány preto majú povinnosť skúmať prekážky vrátenia cudzinca, najmä ak vyšli najavo pred alebo po rozhodnutí o zaistení (rozsudok NS SR 1Sza/8/2015). Sťažovateľ

poukázal aj na nález Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 264/09-81 z 19.10.2010, v zmysle ktorého aj keď záver o vyhostení padne v inom konaní, nie je možné pri rozhodovaní o zaistení ignorovať zjavné fakty, ktoré bránia vyhosteniu.

16. Sťažovateľ má za to, že už v čase vydania rozhodnutia o zaistení sa musí policajný orgán zaoberať otázkou potenciality zrealizovania účelu zaistenia, ktorým je výkon rozhodnutia o administratívnom vyhostení, za týmto účelom stanoviť krajinu, do ktorej má byť vyhostený a vo vzťahu k nej sa zaoberať existenciou prekážok vyhostenia, pretože v opačnom prípade by správny orgán nezákonne zasiahol do práva na osobnú slobodu jednotlivca už v čase kedy mohol mať správny orgán vedomosť o možných prekážkach zrealizovania účelu zaistenia. Z týchto dôvodov sa sťažovateľ domáha zmeny napadnutého rozhodnutia krajského súdu a nariadenia jeho prepustenia zo zaistenia pre jeho neúčelnosť a rozpor s čl. 5 ods. 1 písm. f) Dohovoru.

17. Sťažovateľ tiež poukázal na skutočnosť, že žalovaný ustálil jeho identitu štátneho príslušníka Iránu. Pokiaľ mal za to, že sťažovateľa je možné vyhostiť do konkrétnej krajiny, mala byť táto krajina určená. Poukázal na to, že v zaistení sa nachádza už dva mesiace a doposiaľ nie je zjavné, kam má byť vyhostený. Tieto skutočnosti iba potvrdzujú záver o tom, že jeho zaistenie nie je účelné. V rozhodnutí žalovaného o zaistení navyše absentuje úvaha žalovaného z pohľadu efektivity a účelnosti zaistenia sťažovateľa. Vyhostenie sťažovateľa do Iránu za súčasnej bezpečnostnej situácie by znamenalo porušenie čl. 3 Dohovoru a princípu non-refoulement.

18. S poukazom na uvedené závery sťažovateľ kasačnému súdu navrhol, aby napadnutý rozsudok krajského súdu zmenil tak, že nariaduje bezodkladné prepustenie sťažovateľa zo zaistenia. Zároveň žiadal o priznanie práva na náhradu trov konania.

19. Žalovaný vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti uviedol, že zákon o pobyte cudzincov pripúšťa, aby žalovaný neurčil krajinu, do ktorej má byť sťažovateľ vyhostený. Sťažovateľ na území SR nepožiadaval o udelenie azylu, nežiadal o vyzoznenie zastupiteľského orgánu domovskej krajiny a neprejavil úmysel požiadať o medzinárodnú ochranu. Zaistenie sťažovateľa považuje za účelné, pretože je osobou, ktorá sa na území SR nachádza neoprávnene, bez možnosti zabezpečiť finančné prostriedky, ubytovanie a starostlivosť o svoju osobu. Po zistení, do ktorej krajiny môže byť sťažovateľ vrátený, žalovaný mimoriadnym opravným prostriedkom túto krajinu dodatočne určí. Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce popri úkonoch smerujúcich k vydaniu náhradného cestovného dokladu zrejme osloví aj tranzitné krajiny (Turecko a Moldavsko). V Moldavku sťažovateľ požiadal o azyl a je ho možné považovať za bezpečnú krajinu. V zmysle § 81 zákona o pobyte cudzincov nevznikajú sťažovateľovi v tejto krajine prekážky administratívneho vyhostenia. Na základe uvedeného žalovaný kasačnému súdu navrhol, aby podanú kasačnú sťažnosť zamietol.

IV.

Právny názor kasačného súdu

20. Senát Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky konajúci ako kasačný súd (§ 438 ods. 2 S.s.p.) predovšetkým postupom podľa § 452 ods. 1 v spojení s § 439 S.s.p. preskúmal prípustnosť kasačnej sťažnosti a z toho vyplývajúce možné dôvody jej odmietnutia. Po zistení, že kasačnú sťažnosť podal sťažovateľ v skrátenej lehote včas [§ 443 ods. 2 písm. b) S.s.p.] s prihliadnutím na neformálnosť posudzovania kasačnej sťažnosti (§ 453 ods. 2 v spojení s § 206 ods. 3 S.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu spolu s konaním, ktoré predchádzalo jeho vydaniu, a jednomyseľne (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch) dospel k záveru, že kasačná sťažnosť sťažovateľa je dôvodná.

21. Rozhodol bez nariadenia pojednávania (§ 455 S.s.p.) s tým, že deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený na úradnej tabuli súdu a na internetovej stránke Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky. Rozsudok bol verejne vyhlásený dňa 27.03.2023 (§ 137 ods. 4 v spojení s § 452 ods. 1 S.s.p.).

22. Podľa § 88 ods. 1 písm. b) zákona o pobyte cudzincov policajt je oprávnený zaistiť štátneho príslušníka tretej krajiny na účel výkonu administratívneho vyhostenia alebo výkonu trestu vyhostenia.

23. Podľa § 88 ods. 4 veta prvá zákon o pobyte cudzincov štátny príslušník tretej krajiny môže byť zaistený na čas nevyhnutne potrebný, najviac na 6 mesiacov.

24. Podľa § 90 ods. 1 písm. d) zákona o pobyte cudzincov policajný útvar je povinný skúmať po celý čas zaistenia štátneho príslušníka tretej krajiny, či trvá účel zaistenia.

25. Podľa čl. 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky nikoho nemožno sťahť alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

26. Podľa čl. 5 ods. 1 písm. f) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd má každý právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom: zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby, aby sa zabránilo jej nepovolenému vstupu na územie, alebo osoby, proti ktorej prebieha konanie o vyhostenie alebo vydanie.

27. Podľa čl. 15 ods. 1 návratovej smernice pokiaľ sa v osobitnom prípade nedajú účinne uplatniť iné dostatočné, ale menej prísne donucovacie opatrenia, členské štáty môžu zaistiť len štátneho príslušníka tretej krajiny, voči ktorému prebieha konanie o návrate, s cieľom pripraviť návrat a/alebo vykonať proces odsunu, a to najmä keď:

a) existuje riziko úteku, alebo

b) dotknutý štátny príslušník tretej krajiny sa vyhýba alebo bráni procesu prípravy návratu alebo odsunu.

28. Podľa čl. 15 ods. 4 Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území (ďalej len „Návratová smernica“) zaistenie prestáva byť odôvodnené a dotknutá osoba sa bezodkladne prepustí, ak už z právnych alebo iných dôvodov neexistuje odôvodnený predpoklad na odsun alebo už neplatia podmienky ustanovené v odseku 1.

29. Podľa článku 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý, kto bol pozbavený slobody zatknutím alebo iným spôsobom, má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho pozbavenia slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.

30. V predmetnej veci bolo potrebné predostrieť, že predmetom kasačnej sťažnosti bol rozsudok krajského súdu, ktorým postupom podľa § 229 S.s.p. zamietol žalobu vo veci nariadenia prepustenia zo zaistenia podľa § 221 ods. 2 S.s.p. Sťažovateľ v podanej kasačnej sťažnosti namietal, že krajský súd prejednávajúcu vec nesprávne právne posúdil a odklonil sa od rozhodovacej praxe kasačného súdu. Sťažovateľ v sťažnostných bodoch poukazoval hlavne na neúčelnosť a neefektívnosť jeho zaistenia z dôvodu nemožnosti jeho vyhostenia do krajiny pôvodu, ktorou je Irán, kde sa zúčastnil na protivládnych protestoch a nemožnosti jeho vyhostenia do krajín, ktorými nelegálne prechádzal. Ďalej namietal, že žalovaný nedostatočne zistil skutkový stav veci, neskúmal existenciu prekážok vyhostenia, rozhodnutie o zaistení je nedostatočne odôvodnené a je nepreskúmateľné.

31. Sťažovateľ má za to, že už v čase vydania rozhodnutia o zaistení sa musí policajný správny orgán náležite zaoberať otázkou potenciality zrealizovania účelu zaistenia, ktorým je výkon rozhodnutia o vyhostení a za tým účelom si stanoviť krajinu vyhostenia a vo vzťahu k nej sa zaoberať existenciou možných prekážok zrealizovania vyhostenia, pretože v opačnom prípade by nezákonne zasiahol do základného práva na osobnú slobodu jednotlivca už v čase, kedy vzhľadom na okolnosti prejednávanej veci mal resp. mohol mať vedomosť o možných prekážkach zrealizovania účelu zaistenia, napr. z dôvodu zlej bezpečnostnej situácie, pretrvávajúceho ozbrojeného konfliktu v krajine pôvodu

zaist'ovaného cudzinca. V tejto súvislosti poukázal na to, že z dôvodu aktuálnej bezpečnostnej situácie v Iráne, ktorú sťažovateľ preukázal referenciami na správy o danej situácii v Iráne, nie je jeho vyhostenie do krajiny pôvodu prípustné pre rozpor s čl. 3 Dohovoru.

32. Kasačný súd zdôrazňuje, že zaistenie predstavuje vážny zásah do práva na osobnú slobodu, ktorá je v zmysle ústavy SR a medzinárodných ľudskoprávných dohovorov zaručená a prakticky zaistenie znamená pozbavenie osobnej slobody. V tejto súvislosti sú na správne orgány rozhodujúce o zaistení štátneho príslušníka tretej krajiny kladené nároky, aby každé pozbavenie slobody spadalo pod niektorú z výnimiek uvedených v čl. 5 ods. 1 písm. a) až f) Dohovoru a bolo „zákonné“. Kde ide o „zákonnosť“ zadržania vrátane otázky, či „konanie ustanovené zákonom“ bolo dodržané, dohovor odkazuje hlavne na vnútroštátne právo a stanovuje povinnosť dodržať hmotné a procesné pravidlá vnútroštátneho práva (Saadi proti Spojenému kráľovstvu, bod 73).

33. V tomto kontexte je relevantná aj „kvalita“ právnej úpravy v tom zmysle, že vnútroštátne právo umožňujúce pozbavenie slobody musí byť dostatočne prístupné, určité a predvídateľné pri jeho aplikácii tak, aby sa predišlo nebezpečenstvu svojvôle (rozsudok Veľkej komory vo veci Mooren proti Nemecku z 9. 7. 2009, bod 76). Dodržanie vnútroštátneho práva však nepostačuje, čl. 5 ods. 1 dohovoru navyše vyžaduje, aby každé pozbavenie slobody bolo v súlade s jeho účelom, ktorým je ochrana jednotlivca pred svojvôľou. Základnou zásadou je, že žiadne zadržanie, ktoré je svojvoľné, nemôže byť v súlade s čl. 5 ods. 1 a pojem „svojvôľa“ v čl. 5 ods. 1 presahuje nesúlady s vnútroštátnym právom, a tak pozbavenie slobody môže byť zákonné v zmysle domáceho práva, ale stále svojvoľné, a teda v rozpore s dohovorom. V zmysle ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, aby mohlo byť pozbavenie osobnej slobody zákonné, musí byť efektívne a účelné.

34. Žalovaný je povinný skúmať účel zaistenia - teda či realizácii účelu zaistenia nebránia akékoľvek právne alebo faktické prekážky alebo či účel zaistenia naďalej trvá (§ 90 ods. 1 písm. d/ zákona o pobyte cudzincov). Predbežný úsudok o týchto skutočnostiach by v rozhodnutí nemal chýbať, pričom následné vyjadrenia správneho orgánu, podané v priebehu preskúmavacieho konania môžu napomôcť správne mu súdu pri hodnotení postupu správneho orgánu po vydaní rozhodnutia o zaistení. Avšak v žiadnom prípade takéto vyjadrenia nemôžu konvalidovať vytýkané nedostatky odôvodnenia preskúmaného rozhodnutia.

35. Z uvedeného možno následne vyvodiť, že ak má byť pozbavenie osobnej slobody oprávnené, rozhodnutie musí byť vydané zákonom stanoveným postupom a musí byť efektívne a účelné, pričom všetky podmienky musia byť splnené súčasne. Pri absencii niektorej z nich nemožno hovoriť o oprávnenom pozbavení osobnej slobody jednotlivca.

36. K skúmaniu prekážok vyhostenia kasačný súd poukazuje na judikatúru EŠLP, v zmysle ktorej je potrebné posúdiť, či sa preukázali závažné dôvody domnievať sa, že daná osoba by v prípade deportácie čelila skutočnému riziku, že bude v cieľovej krajine vystavená zaobchádzaniu v rozpore s čl. 2 (právo na život) alebo čl. 3 (zákaz mučenia) Dohovoru [Rozsudky Veľkej Komory F.G. proti Švédsku ([GC], §§ 110-127), J.K. a iní proti Švédsku([GC], §§ 77-105), Khasanov a Rakhmanov proti Rusku ([GC], §§ 93-116)]. Skúmanie rizika zlého zaobchádzania sa má zamerať na posúdenie predvídateľných dôsledkov odsunu štátneho príslušníka tretej krajiny do krajiny určenia, vzhľadom na všeobecnú situáciu v tejto krajine a na jeho osobné pomery. Ak sa preukáže existencia takéhoto rizika, vyhostenie sťažovateľa by nevyhnutne zakladalo porušenie čl. 3 Dohovoru, bez ohľadu na to, či riziko vyplýva zo všeobecnej situácie násillia, osobnej charakteristiky sťažovateľa alebo z kombinácie oboch (Khasanov a Rakhmanov proti Rusku [GC], § 95).

37. Kasačný súd má za to, že žalovaný pochybil, keď sa nezaoberal skúmaním prekážok administratívneho vyhostenia sťažovateľa do krajiny pôvodu, či už z pohľadu všeobecnej situácie v krajine pôvodu a osobnej charakteristiky sťažovateľa ako účastníka protivládnych protestov, keď mu tieto prekážky boli známe a vyšli v konaní najavo. Neobstojí argumentácia, s ktorou sa stotožnil aj krajský súd, že žalovaný nebol povinný skúmať prekážky vyhostenia sťažovateľa do Iránu, pretože neurčil krajinu, do ktorej má byť vyhostený. Žalovaný ustálil štátnu príslušnosť sťažovateľa, ďalej s

ňou pracoval a žiadnym spôsobom ju v konaní o administratívnom vyhostení alebo v konaní o zaistení nespochybňoval. V takej situácii bol žalovaný povinný možné prekážky pred rozhodnutím o zaistení cudzinca predbežne posúdiť a urobiť si úsudok o tom, či je správne vyhostenie, vycestovanie alebo odovzdanie cudzinca aspoň potenciálne možné. O zaistení cudzinca nemožno rozhodnúť, pokiaľ zákonný účel obmedzenia osobnej slobody cudzinca nebude pravdepodobne možné uskutočniť. Správny orgán je v takom prípade povinný cudzinca bezodkladne prepustiť na slobodu.

38. Zaistenie podľa čl. 5 ods. 1 písm. f) Dohovoru sa musí vykonať v dobrej viere; musí úzko súvisieť s dôvodom zaistenia; miesto a podmienky zaistenia by mali byť primerané; a dĺžka zaistenia by nemala presiahnuť dĺžku primerane potrebnú na sledovaný účel (Rozsudok ESLP A. a iní proti Spojenému kráľovstvu [GC], § 164). Zaistenie bude odôvodnené len dovtedy, kým prebieha konanie o vyhostení alebo vydaní (Ibid). Podľa článku 5 ods. 1 písm. f) Dohovoru je nepodstatné, či príslušné rozhodnutie o vyhostení alebo odovzdaní možno odôvodniť vnútroštátnym právom alebo právom dohovoru (Rozsudok ESLP M a iní proti Bulharsku, § 63; De Sousa proti Portugalsku § 79 f), ale zaistenie prestane byť prípustné podľa čl. 5 ods. 1 písm. f) Dohovoru, ak sa konanie o vyhostení, vydaní alebo odovzdaní nie je vedené s náležitou starostlivosťou (due diligence).

39. Žalovaný v preskúvanom rozhodnutí rozhodol o zaistení sťažovateľa od 25.12.2022 do 25.4.2023, pričom rozhodnutie, pokiaľ ide o stanovenie doby zaistenia odôvodnil potrebou vykonania všetkých dostupných úkonov, smerujúcich k vyhosteniu, zabezpečením náhradného cestovného dokladu a ustálením totožnosti a štátnej príslušnosti. Z vyjadrenia žalovaného, aké konkrétne opatrenia vykonal za účelom zabezpečenia vyhostenia sťažovateľa, má kasačný súd zato, že žalovaný v konaní nepostupoval s náležitou starostlivosťou. Žalovaný vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti uviedol, že útvar policajného zaistenia pre cudzincov „zrejme osloví aj tranzitné krajiny“. Kasačný súd zdôrazňuje, že sťažovateľ je v zaistení od 25.12.2022. Z obsahu administratívneho spisu ani z vyjadrenia žalovaného nevyplývalo, že by žalovaný vykonával opatrenia smerujúce k naplneniu účelu zaistenia, doposiaľ ani len neoslovil krajinu, v ktorej sťažovateľ požiadal o azyl za účelom jeho prijatia. Štáty sa musia aktívne usilovať o organizáciu odsunu, podniknúť konkrétne kroky a poskytnúť dôkazy o svojich snahách s cieľom zabezpečiť prijatie štátneho príslušníka tretej krajiny, aby splnili požiadavku náležitej starostlivosti, napríklad ak orgány prijímajúceho štátu sú obzvlášť pomalé pri identifikácii vlastných štátnych príslušníkov (Rozsudok ESLP, Singh proti Českej republike) alebo ak sú problémy v súvislosti s identifikačnými dokumentmi (M a ostatní proti Bulharsku). Aby bolo zaistenie v súlade s druhou časťou článku 5 ods. 1 písm. f), musí existovať reálna vyhládka, že sa vyhostenie uskutoční.

40. Kasačný súd zdôrazňuje, že konanie o zaistení musí byť vedené s náležitou starostlivosťou. Uvedené znamená, že správny orgán robí úkony smerujúce k tomu, aby bol naplnený účel zaistenia, ktorým je v tomto prípade administratívne vyhostenie. Požiadavka reálneho predpokladu splnenia účelu zaistenia je výslovne obsiahnutá najmä v článku 15 ods. 4 návratovej smernice. Súdny dvor EÚ vysvetlil požiadavku reálneho predpokladu dosiahnutia účelu zaistenia okrem iného v rozsudku veľkej komory Kadzoev (C-357/09 PPU - Kadzoev, bod 67) „článok 15 ods. 4 smernice 2008/115 sa musí vykladať v tom zmysle, že iba skutočný predpoklad, že môže dôjsť k úspešnému vyhosteniu vzhľadom na lehoty stanovené v odsekoch 5 a 6 toho istého článku, zodpovedá reálnemu predpokladu na vyhostenie a že tento neexistuje, ak sa zdá nepravdepodobné, že príslušný bude s prihliadnutím na uvedené lehoty prijatý v tretej krajine.“

41. Možno teda dospieť k záveru, že v prípadoch, keď bude už v čase rozhodovania správneho orgánu o zaistení cudzinca zrejme alebo pravdepodobné, že účel zaistenia, tj správne vyhostenie, vycestovanie alebo odovzdanie cudzinca, nebude môcť byť realizovaný, nebolo by možné zbavenie alebo obmedzenie osobnej slobody cudzinca považovať za súladné s ústavným poriadkom, s medzinárodnými záväzkami SR v oblasti ochrany základných práv a podľa súčasného právneho stavu ani s citovanými ustanoveniami návratovej smernice.

42. Kasačný súd preskúmaním rozsudku krajského súdu, ako i súdneho a administratívneho spisu dospel k záveru, že krajský súd vec nesprávne právne posúdil, keď nenariadil bezodkladné prepustenie

sťažovateľa zo zaistenia. Žalovaný v konaní nepreukázal, že podniká aktívne kroky, ktoré by smerovali k naplneniu účelu zaistenia, to je k administratívne vyhosteniu, čím nenaplnil požiadavku konania s náležitou starostlivosťou. Vyhostenie sťažovateľa do krajiny pôvodu - Iránu - nie je možné a nie je daný ani predpoklad vyhostenia do inej bezpečnej krajiny. S poukazom na uvedené má kasačný súd za to, že v prejednávanom prípade neexistuje odôvodnený predpoklad na odsun sťažovateľa, jeho zaistenie tak nie je účelné a efektívne, čím nie je splnený predpoklad zákonnosti jeho zaistenia a ďalšie zotrvanie v zaistení je tak v rozpore s čl. 5 ods. 1 písm. f) Dohovoru.

43. Podľa čl. 15 ods. 4 návratovej smernice sa dotknutá osoba bezodkladne prepustí, ak už z právnych alebo iných dôvodov neexistuje odôvodnený predpoklad na odsun alebo už neplatia podmienky ustanovené v odseku 1. Kasačný súd poukazuje na názor SD EÚ, podľa ktorého sa normotvorca Únie neobmedzil na stanovenie spoločných hmotnoprávných noriem, ale zaviedol aj spoločné procesné normy, ktorých cieľom je zabezpečiť, aby v každom členskom štáte existoval režim, ktorý umožňuje príslušnému súdному orgánu, aby po preskúmaní ex offo prepustil dotknutú osobu hneď po tom, čo sa ukáže, že jej zaistenie nebolo alebo už nie je zákonné
C-704/20 - Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Examen d'office de la rétention) para 86).

44. Kasačný súd berúc do úvahy závažný zásah do osobnej slobody sťažovateľa, ktoré predstavuje jeho zaistenie, s poukazom na záver, že zaistenie sťažovateľa je v rozpore s ústavným poriadkom, Dohovorom a právom EÚ, rozhodol kasačný súd v zmysle čl. 15 ods. 4 návratovej smernice tak, že zmenil rozsudok krajského súdu a nariadil bezodkladné prepustenie sťažovateľa zo zaistenia. Právomoc rozhodnúť o prepustení sťažovateľa zo zaistenia z dôvodu rozporu s právom EÚ, odvodil kasačný súd zo zásady prednosti práva Únie, ako aj práva na účinnú súdnu ochranu zaručené článkom 47 Charty základných práv Európskej únie.

45. K ďalšiemu osudu sťažovateľa, kasačný súd poukazuje na článok 6 ods. 4 návratovej smernice, ktorý členským štátom umožňuje z humanitárnych dôvodov, dôvodov hodných osobitného zreteľa alebo iných dôvodov udeliť štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý sa neoprávnene zdržiava na ich území, samostatné povolenie na pobyt alebo iné oprávnenie poskytujúce právo na pobyt. V tomto prípade sa nevydáva rozhodnutie o návrate. Ak sa rozhodnutie o návrate už vydalo, zruší sa alebo sa pozastaví jeho účinnosť na dobu trvania platnosti povolenia na pobyt alebo iného oprávnenia, ktorým sa udeľuje právo na pobyt. Rovnako odôvodnenie 12 tejto smernice stanovuje, že členské štáty by mali riešiť situáciu neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí ešte nemôžu byť odsunutí, písomným potvrdením o ich situácii. Členské štáty majú podľa SD EÚ široké právomoci, pokiaľ ide o formu a úpravu tohto písomného potvrdenia (C-146/14 PPU - Mahdi).

46. O nároku na náhradu trov konania rozhodol kasačný súd podľa § 467 ods. 2 v spojení s § 167 ods. 1 a § 175 ods. 1 S.s.p. tak, že sťažovateľovi, ako úspešnému účastníkovi konania o kasačnej sťažnosti, priznal právo na náhradu trov konania na krajskom súde a kasačnom súde. V zmysle § 175 ods. 2 S.s.p. v spojení s dôvodovou správou k § 467 S.s.p. (teleologický výklad) o výške náhrady trov konania bude rozhodnuté samostatným uznesením krajského súdu.

Poučenie :

Proti tomuto rozhodnutiu riadny opravný prostriedok nie je prípustný.

